

O modelo de xestión de residuos

Proxecto Re Allariz

Bernardo Varela e Xosé Romero*

Botando unha ollada cara atrás podemos lembrar aquel 2016 no que en Allariz comezamos un ilusionante e complexo proxecto co obxectivo de pór en marcha un sistema de recollida separada e compostaxe da materia orgánica. Hoxe podemos dicir que Concello, veciñanza e sector comercial fixemos importantes avances que na práctica supoñen que case teñamos acadado o obxectivo marcado pola Unión Europea para o 2020 dun 50% de taxa de recuperación. Ao mesmo tempo, isto fainos reflexionar sobre a dificultade de conseguir o 80% posible.

Planta de compostaxe en Allariz · Arquivo do Concello de Allariz

Baleirado de materia orgánica na planta de compostaxe en Allariz · Arquivo do Concello de Allariz

Modelo de xestión de residuos de Allariz

Comecemos por explicar o noso modelo de xestión de residuos. En Allariz, a recollida de residuos nos contedores verde (SOGAMA) e amarelo (Ecoembes) é de xestión directa municipal, con camións e persoal propios; o vidro recólleo unha empresa por conta de Ecovidrio; do contedor de papel-cartón encárgase a Deputación de Ourense; e por último, temos un sistema municipal de recollida porta a porta de cartón para quen o demande. Para voluminosos dispoñemos do punto ReR (de Recollida e Recuperación).

Aparte de todo o anterior, para a xestión da materia orgánica temos tres sistemas complementarios:

1. Entrega de compostadores familiares: a cada familia que o solicita entrégaselle gratuitamente un composteiro familiar e ofrécese unha explicación da instalación e un seguimento durante os primeiros meses para un uso correcto. A principios de 2023 tiñamos entregados 510 compostadores.
2. Compostaxe comunitaria: hai repartidas pola vila 24 áreas de compostaxe comunitaria situadas en espazo público e de fácil acceso. En total hai instalados 134 módulos dun metro cúbico (modelo *vermican*) e 7 zonas anexas de achega de restos de poda. As primeiras áreas veñen funcionando ininterrompidamente desde 2016. En 2022 houbo unha ampliación e remodelación. En cada área está instalada unha caixa aberta de recollida de compost para a veciñanza, e o excedente entrégase gratuitamente a empresas de horticultura e gandería do concello e para uso en parques e xardíns municipais.
3. Planta de agrocompostaxe municipal: recóllese para compostar en silos de 12 metros cúbicos a materia orgánica en 30 espazos de Allariz, que inclúen o colexio, gardería, residencia de maiores, peixerías, fornos de pan, florerías e locais de hostalaría. A recollida, xestión, lavado de cubos, reparto de compost resultante e demais accións necesarias lévanse a cabo por parte de persoal municipal.

Punto ReR: ademais, en 2021 alugouse unha nave e terreos anexos no polígono de Allariz para poñer en marcha un novo punto de recollida de voluminosos (electrodomésticos, mobiliario vello das casas, colchóns....) con horario flexible de mañá e de tarde, coa idea de que todo aquilo aproveitable sexa recollido por quen o precise, e o resto sexa xestionado conforme á legalidade. En definitiva, un lugar para deixar o que non se usa, e tamén para ir buscar aquilo que nos pode ser útil.

Desde o ano 2016, o Proxecto Re Allariz evolucionou e incrementouse o número de composteiros das 24 áreas de compostaxe comunitaria, desde os 100 ata os 134 actuais; tamén se acometeu a remodelación e construción de novas zonas de provisión de biomasa ata as 7 actuais; incrementouse o número de composteiros familiares desde os 150 ata os máis de 500, e activouse un sistema de recollida para grandes produtores con contedores marrón. Hoxe en día, son máis de 30 os negocios que están a traballar dentro do modelo.

Isto, xunto cun importante incremento de contedores para envases (amarelo), papel-cartón (azul) e vidro (iglú verde), fixo que as cifras de recuperación e/ou valorización dos residuos sólidos urbanos melloraran substancialmente (Táboa 1).

Ano	2016	2022
Contedor verde (Resto) (t)	1.915,1	1.780,4
Contedor amarelo (envases) (t)	109,1	171,3
Vidro (t)	189,0	214,7
Papel-cartón (t)	97,8	108,0
Compostaxe comunitaria (t)	40,0	128,8
Compostaxe familiar (t)	50,0	132,6
Compostaxe polígono (t)	20,0	301,0
Material das podas (t)		193,0
Roupa (t)		19,0
Madeira Orember (t)		48,8
Voluminosos (contedor azul) (t)		23,3
Electrodomésticos e monitores (t)		4,0
Colchóns Sertego (t)		3,0
Material reutilizado RE (t)		5,0
Voluminosos (fluorescentes, metais...) (t)		6,0
Total (t)	2.420,9	3.138,9
Total reciclado (t)	396,7	1.358,6
Reciclaxe-compostaxe (%)	16,4 %	43,3 %

Táboa 1. Comparativa do material total e reciclado en 2016 e en 2022 (cantidades en toneladas, t) · elaboración propia

Como consecuencia, reducíronse as toneladas entregadas a SOGAMA mentres que se duplicaron os ingresos recibidos polos envases entregados. Todo isto nun entorno, Allariz, onde se incrementou a poboación e, sobre todo, a actividade comercial e hostaleira debido ao turis-

mo, o que en principio faría agardar un incremento na cantidade de lixo por habitante entregado a SOGAMA.

Un punto de partida satisfactorio

Certamente, podemos valorar a experiencia destes xa 6 anos cumpridos como francamente satisfactoria, pero tamén somos conscientes de que debemos seguir nun proceso de mellora continua para acadar os obxectivos marcados nas Directivas Europeas, e desde logo, por pura supervivencia. Para isto é fundamental o papel da educación e a sensibilización da veciñanza, as empresas e o Concello; este último, a través da achega dos medios ao seu alcance para facilitar a valorización dos residuos e, chegado o caso, tamén mediante a aplicación da lei a aqueles que reiteradamente non colaboren.

Deste xeito, entendemos a actual situación como un punto de partida, se ben é certo que na maior parte do territorio galego a posta en marcha de sistemas de recollida de materia orgánica ou compostaxe aínda non comezou ou está en cueiros.

Non deixa de resultar curioso e preocupante, desde a nosa óptica, o empeño da Xunta de Galiza por primar o sistema de contedor marrón ou quinto contedor que permita seguir achegando toneladas de residuos, neste caso da fracción orgánica, a SOGAMA, fronte á prelación que establece a Lei 7/2022, de 8 de abril, de residuos e solos contaminados para unha economía circular, e sobre todo, fronte á lóxica dun territorio galego que pola súa dispersión poboacional marca con claridade a compostaxe familiar e a comunitaria como a fórmula máis sostible social, económica e ecoloxicamente.

Porén, si queremos pór de manifesto a importancia de establecer un sistema de compostaxe que podería ser complementado en caso de necesidade co contedor marrón. A reciclaxe alcanzada mediante os outros contedores diferenciados mellora exponencialmente no momento en que a poboación tamén separa a fracción orgánica, os biorresiduos.

O certo é que temos esperanzas postas na Lei 7/2022, pero aínda son moitas as dúbidas sobre como se materializará. A responsabilidade social reforzada que pon como un dos piares a recuperación da maior parte dos envases e a eliminación dos desperdicios alimentarios esixirán unha remuda total do sistema de reciclaxe e recuperación actual. En definitiva, require un cambio de mentalidade e dos usos establecidos, tanto para o sector empresarial como para a administración e, por suposto, para a cidadanía en xeral. É por isto que a cidadanía e os concellos deberemos corresponsabilizarnos, si, pero tamén esixir o cumprimento do recollido na nova lexislación.

Os obxectivos marcados de recuperar, reutilizar ou reciclar o 80% do lixo producido en Allariz están aínda lonxe; mais a boa aceptación veciñal e os datos dos primeiros 6 anos de traballo son esperanzadores. A conclusión semella clara: hai moito feito, pero tamén queda moito por facer.

*Bernardo Varela. Concelleiro de Medio Ambiente de Allariz.
Xosé Romero. Técnico do Proxecto Re Allariz.